

ARAŞTIRMA

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA YETİŞEN YARDIMCI SAĞLIK PERSONELİNİN İLK YARDIM EĞİTİMLERİNİN ETKİNLİĞİ VE YETERLİLİĞİ

Öz

Sağlık hizmetlerinin her bir kademesinde görev yapan yardımcı sağlık çalışanlarının ilk yardım konularında etkin ve yeterli eğitimi almaları aldıkları eğitimi bilinçli ve en doğru şekilde kullanıp uygulamaları zorunludur. Bu eğitimin temel altyapısının, meslek eğitimi sırasında okullarda uygulamalı ve teorik olarak verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmamızda; Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunun yardımcı sağlık personeli yetiştiren programlarında verilen ilk yardım eğitimlerinin, öğrenciler tarafından algılama düzeyleri ve eğitimi alan öğrencilerin gelişmişlik ve uygulama becerileri araştırılmıştır. Çalışmamız iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, öğrencilerin ilk yardım eğitimlerini içeren hiçbir dersi almadan bu konudaki durumları tespit edilmiştir. İkinci aşamada ise, öğrencilerin almış oldukları ilk yardım eğitimlerinin, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal davranışlarındaki gelişmelerine katkısı belirlenmiştir. Ayrıca, eğitimin öğrencilerdeki psiko-motor uygulamaya dönüştürülmesi konusundaki değişimleri ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, birinci sınıf öğrencilerinde, aldıkları ilk yardım eğitiminin farklı algılandığı görülmüştür. İlk yardım eğitimlerini içeren dersleri alan öğrencilerde öncelikle bu eğitimin bir zorunluluk olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca eğitimi alan öğrencilerin, uygulama konusunda endişe ve güvensizlik yaşadıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, ilk yardım, sağlık meslek yüksekokulu; yardımcı sağlık personeli

Nuray UTLU^{1*}

Aysel ALTAN²

*Sorumlu Yazar e mail:
utlunuray@gmail.com

¹Haliç Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Anestezi Programı, İstanbul, Türkiye

²İstanbul Aydın Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Anestezi Programı, İstanbul, Türkiye

Utlunuray N, Altan A. Meslek Yüksekokullarında Yetişen Yardımcı Sağlık Personelinin İlk Yardım Eğitimlerinin Etkinliği ve Yeterliliği. Haliç Üniv Sağlık Bil Der. 2021;4(1) 85-97

Utlunuray N, Altan A. Efficiency and Effectiveness of First Aid Training for Assistant Health Personnel Trained in Vocational Schools. Haliç Uni J Health Sci. 2021;4(1) 85-97

Doi: 10.48124/husagbilder.784025

Geliş Tarihi: 06.09.2020

Kabul Tarihi: 14.09.2020

RESEARCH

EFFICIENCY AND EFFECTIVENESS OF FIRST AID TRAINING FOR ASSISTANT HEALTH PERSONNEL TRAINED IN VOCATIONAL SCHOOLS

Abstract

The assistant health personnel who work at every level of the health care services receive mandatory training on first aid efficiently and adequately. Application of this training by these personnel is vitally important. The basic infrastructure of this education in vocational schools should be given practically and theoretically. In this study; the training that is given to the students in the programs on first aid by the Health Services Vocational Schools was investigated on detection and development levels. Our study took place in two stages: In the first stage, identifying the situation on this regard on students who have not received first aid lessons. In the second stage, determining the improvements of the students' cognitive and affective behavior after receiving their first and emergency aid training was planned. Further changes on the transformation of training to psycho-motor applications were measured. When evaluating the results obtained, first aid training for the first-year students is perceived differently in each program and their interest in first aid programs should be expressed. The students who receive first-grade students concluded that this first aid education is compulsory. At the same time, it was detected that the students having already taken first aid courses are still suffering from insecurity and incapability whilst applying first aid.

Key Words: Education, first aid, vocational schools of health, assistant health personnel

1. Giriş

İlk Yardım Eğitimi; herhangi bir kaza veya yaşamı tehlikeye düşüren bir durumda, elindeki imkânları kullanarak sağlık görevlilerinin yardımını sağlanıncaya kadar, hayatın kurtarılması ya da durumun kötüye gitmesini önleyebilmek amacı ile olay yerinde, tıbbi araç gereç aranmaksızın, mevcut araç ve gereçlerle yapılan ilaçsız uygulamalardır (1,2). Bu uygulamaların ihtiyaç halinde her birey tarafından bilinmesi ve uygulanması beklenmektedir. Ancak, ilk yardım uygulamalarının sağlık sektöründe çalışanlar tarafından ayrıca etkin olarak bilinmesi ve tereddütsüz uygulanması beklenir ve bu zorunluluktur.

Sağlık hizmetlerinin her bir kademesinde görev yapan yardımcı sağlık hizmetleri çalışanlarının ilk yardım konularında etkin ve yeterli eğitimi almaları gerekmektedir. Alınan bu eğitimin yardımcı sağlık personeli tarafından etkin olarak kullanılması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okullarında (SHMYO) İlk Yardım eğitimlerini alan teknikerlerin, ilk yardım gerektiren durumlarda profesyonel sağlık ekipleri gelinceye veya hasta sağlık merkezine ulaştırılıncaya kadar hasta/yaralının kötüye gidişini engellemek amacıyla elindeki imkânlarla aldıkları eğitimdeki bilgilerini kullanarak ilk yardım yapmaları gerekmektedir.

İlk yardım eğitimleri her aşamada verilmesi gereken yaşamsal eğitimlerden birisidir. Yapmış olduğumuz literatür araştırmasında, ilk yardım eğitimlerinin etkinliği ve yeterliliği konusunda bir çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaları temel olarak iki ana başlıkta sınıflandırmamız mümkündür. Birinci başlıkta; Sağlık Hizmetleri lisans, önlisans ve mesleki eğitim düzeyinde alanlar ve uygulayacak olanlardır. İkinci ana başlıkta ise bu eğitimi mesleği olmadığı halde alanlar ve gerektiğinde uygulamak zorunda kalan grup oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde ilk yardım eğitiminin önemi ve gerekliliği her iki grup içinde belirlenmiştir. Bu kapsamda, yapılan çalışmaların sonuçları ilk yardım eğitiminin önemini ve gerekliliğini vurgulamaktadır (3,4). Bununla birlikte, İlk yardım uygulamalarının zamanında, doğru ve güncel bilgiler ışığında uygulanması da son derece önemlidir (5).

Ayrıca, ilk yardım uygulamalarında kişilerin kendilerini yeterli hissetme durumlarının da önemli olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Bu çalışmalarda sonuçlar örneklem gruplarının genellikle kendilerini yeterli bulmadıkları yönünde ya da kendilerini yeterli hissedilenlerin oranlarının düşük olduğu şeklindedir (6-10).

Başka bir çalışmada ise, Meslek Yüksek Okulundaki İlk yardım eğitimini alan ve almayan öğrenciler karşılaştırılmıştır (11). Bu çalışmada; ilk yardım eğitiminin öğrenci üzerindeki etkisi incelenmiştir. İnceleme sonucunda; eğitim alan öğrencilerle eğitim almayan öğrencilerin bilgi puanları karşılaştırıldığında bilgi puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu kapsamda yapılan başka bir çalışmada ise; “Üniversite öğrencilerinin temel ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeyleri” incelenmiştir (12). Çalışma kapsamında ön lisans ve lisans öğrencilerinden 465 kişiye uygulanmıştır. İlk yardım eğitimi alanlar ile almayan öğrenci grupları karşılaştırılmıştır. Eğitim alanların ilk yardım bilgilerinin diğer gruba göre daha iyi olmasına rağmen uygulama ve doğru cevaplama sonucunda, düzeylerinin orta seviyede olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma sonuçlarında üniversite eğitimi veren kurumlarda öğrencilerin temel ilk yardım bilgi düzeylerini geliştirmek amacıyla, ilk yardım eğitimlerinin daha etkin verilmesi gerektiği görülmüştür.

Bu çalışmanın içeriğini oluşturan, sağlık eğitimi almakta olan önlisans seviyesindeki öğrenciler ile ilgili yeteri kadar çalışmanın yapılmadığı literatür taramasında belirlenmiştir. Konu ile ilgili yapılan bir çalışmada ise; Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin ilk yardım konusunda kendilerini yetersiz bulduklarını, eğitim alma durumu, eğitimin süresi gibi faktörlerin öğrencilerin kendilerini yeterli hissetmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, kendini yeterli hissetmeyenlerin müdahalede bulunmak istemedikleri tespit edilmiştir. Yaşamın kurtarılması ve sakatlıkların önlenmesinde son derece önemli olan ilk yardım uygulamalarında, kişilerin çekimser davranmasının önemli oranda eğitim almama ya da yetersiz eğitim almadan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Bu ve benzeri çalışmalar, ilk yardım eğitiminin önemini gösterdiği gibi, aynı zamanda daha önce eğitim almış grupların bilgi düzeylerini belirlemek açısından da anlamlı olmaktadır. Kişilerin ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeylerinin bilinmesi, yanlış bilinen uygulamaların doğru bilgilendirilmelerle düzeltilmesi açısından önem arz etmektedir. Hem konunun önemi, hem de öğrencilerin ilk yardım eğitimi öncesinde bilgi düzeylerinin belirlenip ders müfredatının bu doğrultuda düzenlenmesi amacıyla bu araştırma planlanmıştır. Konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalar da bu araştırmayı planlama aşamasında yol gösterici olmuştur.

Çalışmamızın kısa erimdeki amacı, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin almış oldukları teorik ve uygulamalı ilk yardım eğitim düzeylerinin etkinliğinin ve yeterlilik algılarının belirlenmesidir. Orta ve uzun erimde ise; sağlık hizmetleri meslek yüksekokullarında verilen ilk yardım eğitimlerinin daha nitelikli yardımcı sağlık personeli yetiştirilmesine katkı sağlaması için teorik ve uygulamalı eğitim programına önerilerde bulunulması amaçlanmıştır.

2. Gereç ve Yöntem

Çalışma İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Kurul Komisyonun 24 Haziran 2015 tarih ve 2015/07 sayılı Etik Kurul Komisyon izinine bağlı olarak yapılmıştır. SHMYO’nda gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini, ilk yardım eğitimi almış Anestezi, Optisyenlik, Diyaliz ve Patoloji Laboratuvar programlarında eğitim gören 94 öğrenci oluşturmaktadır. Konuyla ilgili literatür taramasının ardından geliştirilen soru formu, İlk Yardım eğitimi almış öğrencilerden bilgilendirilmiş gerekli onam alındıktan sonra uygulanmıştır. Katılımcıların anket formunda belirlenen konularda eğitim alıp almadıkları, uygulama yapıp yapmadıkları, kendilerini yeterli görüp görmedikleri ile ilgili sorularla bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Soru formu dört farklı bölümde oluşturulmuş elli sekiz soruyu içermektedir. Yeterlilik algısı ile ilgili bölüm; ikili, üçlü ve beşli likert tipinde hazırlanmıştır (13). Bu bölümde katılımcıların belirlenen konularla ilgili kendilerini yeterli bulup bulmadığını “evet”,

“hayır”, ve “kısmen” yanıtları ile belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca, bilgi düzeyindeki sorular dördümlü likert tipinde sunulmuştur. Veriler “SPSS for Windows 10.0” istatistik paket programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Tanımlayıcı tipte düzenlenmiş olan çalışmanın bulguları frekans ve yüzde şeklinde belirtilmiştir. İstatistiksel karşılaştırmada “kikare testi” kullanılmıştır. İstatistiksel önemlilik için $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Yapılan çalışmada uygulanan anket dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; evreni oluşturan grubun İlk Yardım eğitimi sırasında almış oldukları eğitimin bilgi seviyesindeki yeterliliği belirlenmiştir. İkinci bölümde; almış oldukları eğitimin uygulama düzeyinin belirlenmesi tespit edilmiştir. Üçüncü bölümde; katılımcıların bazı ilk yardım uygulamalarına yönelik kendilerini yeterli görüp görmedikleri değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde ise, katılımcıların bir sağlık personeli olarak tüm derslerde almış oldukları eğitimleri göz önünde bulundurularak mezun oldukları zaman ilk yardım yapabilmeleri konusundaki yeterlilikleri tespit edilmiştir.

Birinci bölümde evreni oluşturan guruba 18 soru yöneltilmiştir (Tablo 1). Bu sorular öğrencilerin eğitim-öğretim programında yer alan konuları içeren ve sadece bilgi seviyesindeki sorulardan oluşmuştur. Sorular sıralı şekilde değil anket içerisine rastgele bir şekilde dağıtılmıştır. Tablo 1 de görüldüğü gibi öğrencilerin bilgi seviyelerinin istenilen standartlarda olduğu belirlenmiştir.

Temel farkındalık yaratan birinci soruda **“İlk yardımcı; ilk yardım eğitimi almış kişi ya da kişilerdir. Acil tedavi ile birbirinden farklıdır”** sorusuna katılımcıların %6 sı (n=6) oranında “Hayır” yanıtı vermiştir. “Evet” cevabını veren %94 lük grubun soruda belirtilen tanımlamayı doğru cevaplandığı görülmüştür. **“Yanıklar; ağır sıvı kayıplarına ve ağrıya bağlı şok tablosuna neden olabilirler”** sorusuna katılımcıların %13’ü (n=13) “Hayır” yanıtı vermiştir (Tablo 1). Verilen Hayır” cevapları değerlendirildiğinde Yanık gibi ilk yardım uygulayıcılarının bilmesi gereken bir konuda %13 gibi bir grubun görev

bilincine ulaşamadığı görülmüştür. Diğer yandan soruların mesleki yetkinlik konusundaki önemi arttıkça verilen cevapların anlamlı bir şekilde olumsuzluk oranı artmaktadır. Bu durum beşinci soruda açık bir şekilde görülmektedir. “**Şok; organ ve dokuların yetersiz oksijenlenmesi ve yetersiz kan akımı olarak tanımlanan klinik bir sendromdur**” sorusuna katılımcıların %17’si (n=17) hayır yanıtını vermiştir. Bu soruya verilen

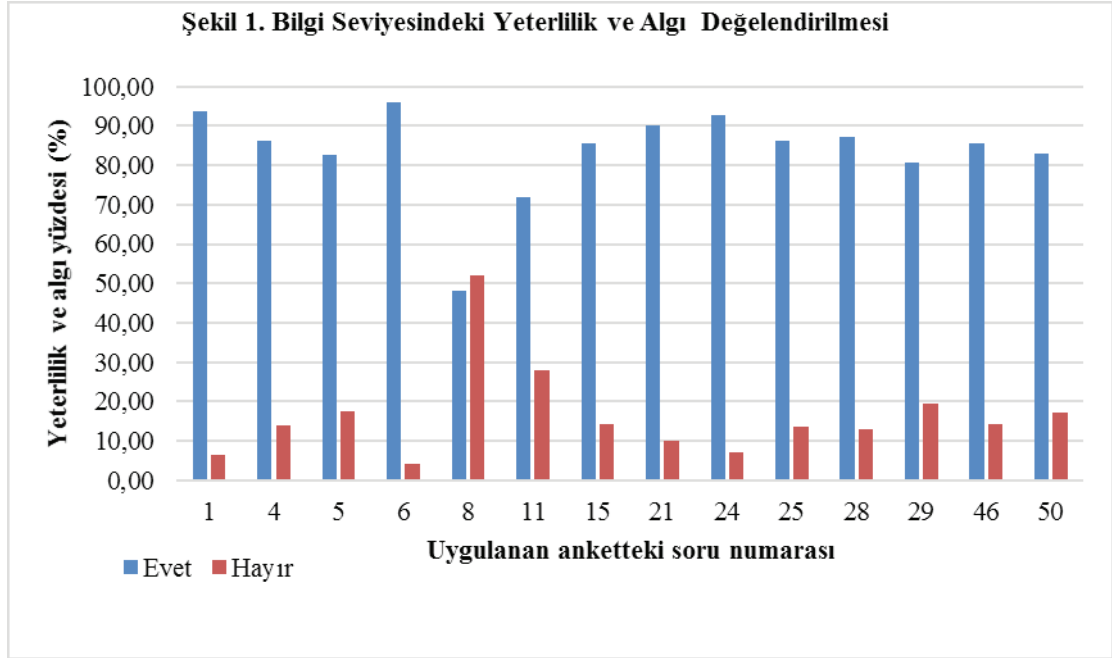
%83 oranında “Evet” verilen eğitimin büyük bir oranda doğru algılandığının göstergesi olmakla birlikte %17 kısım “Hayır” cevabı kaygı vericidir. “**Güneşte fazla kalma nedeniyle oluşan yanıklar birinci derece yanıklardır ve 4-48 saatte düzelir**” şeklindeki soruda ise grubun %28’i (n=27) hayır yanıtını vermiştir. Bu soru kökünün öğrencilerin %28 tarafından bilinmediğinin ve yetersizliklerinin göstergesidir.

Tablo 1. SHMYO Öğrencilerinin bilgi seviyesinde yeterlilik ve algı değerlendirmesi (Doğru yanıt bold ile gösterilmiştir)

S. No.	Soru Kökü	Evet		Hayır	
		n	%	n	%
1	İlkyardımcı; ilk yardım eğitimi almış kişi ya da kişilerdir. Acil tedavi ile birbirinden farklıdır	88	93,62	6	6,38
4	Yanıklar; derecesine göre ağır sıvı kayıplarına ve ağrıya bağlı şok tablosuna neden olabilirler.	81	86,17	13	13,83
5	Şok, organ ve dokulara yetersiz oksijen taşınması ve yetersiz kan akımı olarak tanımlanan klinik bir sendromdur.	77	82,47	17	17,53
6	Sülfirikasit, nitrik asit, hidrolik asit vb. asit maddeler ile sodyum hidroksit vb. alkali maddeler nedeniyle oluşan yanıklar kimyasal yanıklardır.	90	95,88	4	4,12
8	Kaza sonucu parmak kopması görülen kişinin kopan parmağı buz dolu bir poşetin içine doğrudan konularak kişiyle beraber sağlık kuruluşuna sevki sağlanır.	45	48,00	49	52,00
11	Güneşte fazla kalma nedeniyle oluşan yanıklar birinci derece yanıklardır.24-48 saatte düzelir.	68	71,88	26	28,13
15	Suda boğulmalarda yapılacak ilk girişim yapay solunumdur. Duruma göre bu işlem suyun içindeyken solunuma uygun pozisyon verilerek başlanabilir.	81	85,57	13	14,43
21	Kedi Köpek vb. hayvan ısırıklarında yara hafif olsa bile mutlaka tetanoz ve kuduz aşısı için hastaneye yönlendirilmelidir	86	90,00	8	10,00
24	Deri bütünlüğünün bozularak, kırık uçların ciltten dışarı çıktığı ve beraberinde, damar, sinir hasarı ve kanama görülebilen kırıklar açık kırıklardır.	87	92,71	7	7,29
25	En sık rastlanan zehirlenmeler, Sindirim sistemi yoluyla olan zehirlenmeleridir.	81	86,32	13	13,68
28	Ülkemizde kullanılan Zehir Danışma Merkezi numarası 114 olarak her hastanenin acil servisinde bulunur.	82	87,10	12	12,90
29	Bir travma sonucu cilt bütünlüğünün bozulmasına yaralanma denir.	76	80,65	18	19,35
46	Suda boğulmalarda 20-30 dk. zaman geçse bile Temel Yaşam Desteği uygulanır.	81	85,71	13	14,29
50	Kalp krizi şüphesi olan hasta, düz yarı oturur pozisyonda yatırılır, giysileri gevşetilir, odaya temiz hava girmesi sağlanır.	78	82,83	16	17,17
		a	b	c	d
31	Aşağıdakilerden hangisi İlkyarımda CAB içinde yer almaz?	84	6	3	1
34	Sindirim yoluyla zehirlenmelerde aşağıdakilerden hangisi uygulanmaz?	2	4	6	82
40	Aşağıdakilerden hangisi boğulmalarda görülen belirtilerdendir?	86	1	2	5

Şekil 1 de görüldüğü gibi en çok dikkat çeken sekizinci sorudur. Bu soruda öğrencilere “**Kaza sonucu parmak kopması görülen kişinin kopan parmağı buz dolu bir poşetin içine doğrudan konularak kişiyle beraber sağlık kuruluşuna sevkı sağlanır**” şeklinde ifade edilerek bilgi seviyesinin derinliği ölçülmüştür.

Ancak alınan doğru yanıt sayısının %52 (n=49) olarak belirlenmesi dikkat çekici bulunmuştur. Bu oran örneklem grubunun yarısının bu konu hakkında alınması gereken eğitimi içselleştirmeye ifade etmektedir. Bu durum, ayrıntılı bilgi gerektiren konularda detaylı bilgilendirmeye ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmektedir.

Anketin ikinci bölümünde hedef gruba 17 soru yöneltilmiştir (Tablo 2). Tamamen öğrencilerin eğitim-öğretim programında yer alan konuları içeren uygulama sorularından oluşmuştur. Sorular sıralı şekilde değil anket içerisine rastgele bir dağıtılmıştır. Tablo2’de görüldüğü gibi verilen cevapların “Evet” oranının yüksek olması, katılımcıların uygulama gerektiren

konularda daha bilgili ve kendilerine güvendiklerini göstermiş ve uygulama seviyelerinin istenilen standartlarda olduğu belirlenmiştir. 7, 9, 12 ve 17. sorularda öğrencilere yapacakları doğru işlemler “Hayır” seçeneğinde verilmiştir. Doğru cevapların oranı %70 olduğu (uygulama konularını içerdiği) dikkat çekmiştir.

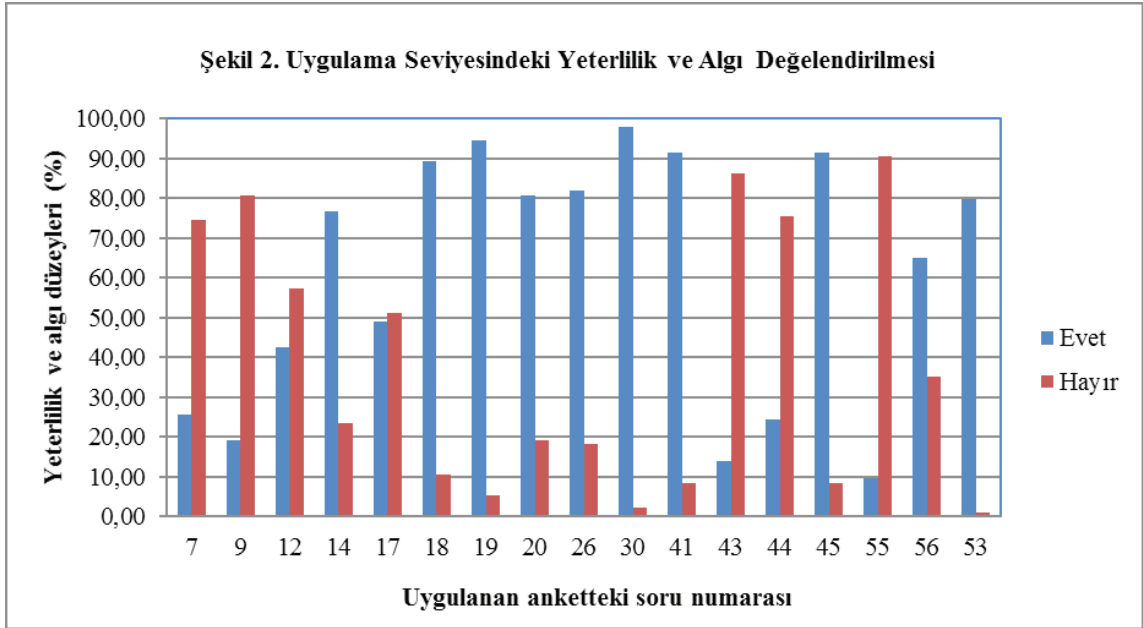
Tablo 2. SHMYO Öğrencilerinin uygulama seviyesinde yeterlilik ve algı değerlendirilmesi (Doğru cevaplar bold ile gösterilmiştir)

S. No	Soru kökü	Evet		Hayır	
		n	%	n	%
7	Delici kesici karın yaralanmalarında dışarı çıkan organlar içeri sokularak üzeri temiz bir bez ile örtülür.	24	25,53	70	74,47
9	Burkulmalarda burkulan bölge sıcak tutularak masaj yapılır.	18	19,15	76	80,85
12	Yanıklarda kızarıklığa ek olarak oluşan su dolu kesecikler patlatılarak pansuman yapılmalıdır.	40	42,55	54	57,45
14	Delici göğüs yaralanmalarında yaranın üzeri üç tarafı kapalı bir tarafı açık kalacak şekilde kapatılmalıdır.	72	76,60	22	23,40
17	Arı sokması, yılan ve akrep sokması gibi zehirli hayvan ısırıklarında; bölgeye zehirin karışmasını engellemek amacıyla turnike uygulanması, ısırılması ve emilmesi gibi girişimlerden biri vakit kaybetmeden uygulanmalıdır.	46	48,94	48	51,06
18	Köpek ısırıklarında kanama yoksa yara 5 dk süreyle sabunlu suyla yıkayıp üstü kapatılarak kişi sağlık kuruluşuna sevk edilmelidir.	84	89,36	10	10,64
19	Vücuda yapışan keneye kesinlikle çıplak elle dokunulmamalı ve üzerine herhangi bir kimyasal madde dökülmemelidir.	89	94,68	5	5,32
20	Yılan sokmalarında yaralı bölgenin; hareketsizliği sağlanarak, kol ve bacaklarda dolaşımı engellemeyecek şekilde bandaj uygulanmalıdır bu durumlarda turnike uygulanmaz.	76	80,85	18	19,15
26	Gıda ve ilaç zehirlenmelerinde hasta yetişkinse ve bilinci yerindeyse hastaneye ulaştırılıncaya kadar kusturulabilir.	77	81,91	17	18,09
30	Zehirli maddenin cilde temas etmesi durumunda o bölge bol su ile yıkanmalıdır.	92	97,87	2	2,13
41	Sara (epilepsi) nöbeti geçiren hastaya ilk yardımda yapılması gereken en önemlisi kendini yaralamasını önlenmeye yönelik olmalı, hasta bağlanmamalı, yaralanma, kanama varsa müdahale edilmelidir.	86	91,49	8	8,51
43	Deniz canlıları sokma vakasında soğuk uygulama yapılır.	13	13,83	81	86,17
44	Hayvan ısırıklarında ve sokma durumlarında turnike uygulanır.	23	24,47	71	75,53
45	Göze yabancı cisim (toz vb.) kaçmışsa ve görülüyorsa, nemli bez ile çıkartılmaya çalışılır.	86	91,49	8	8,51
55	İlkyardımla ilgili doğru bildiğiniz yanlışların düzeltilmesi sizi ikilemde bıraktı mı?	9	9,57	85	90,43
56	Öğrenmiş olduğunuz bilgileri aile, akraba, arkadaş vb. çevresiyle paylaştınız mı?	61	64,89	33	35,11
			Evet	Hayır	Kısmen
			% n	% n	% n
53	Almış olduğunuz ilk yardım eğitimi uygulamayla ilgili fikirlerinizde değişiklik oluşturdu mu?	78,18	74	11	20,20 19

12. Soruda ise “Hayır” cevabını vererek % 57 oranında doğru seçeneği işaretlemiştir. Ancak geriye kalan %43'lük grubun bilgi seviyelerin yetersiz olması düşündürücüdür. Temel farkındalık yaratan 53. soruda ise “**Almış olduğunuz ilk yardım eğitimi uygulamayla ilgili fikirlerinizde değişiklik oluşturdu mu?**” sorusuna katılımcıların %78’si (n=74) “Evet” yanıtı verirken, %20’si (n=19) “Kısmen” yanıtını vermiştir. Bir öğrenci ise “Hayır” yanıtını vermiştir. Verilen cevaplar ilk yardım eğitiminin öğrenciler üzerinde konuyla ilgili değişiklikler getirdiğini göstermiştir. “Kısmen” olarak

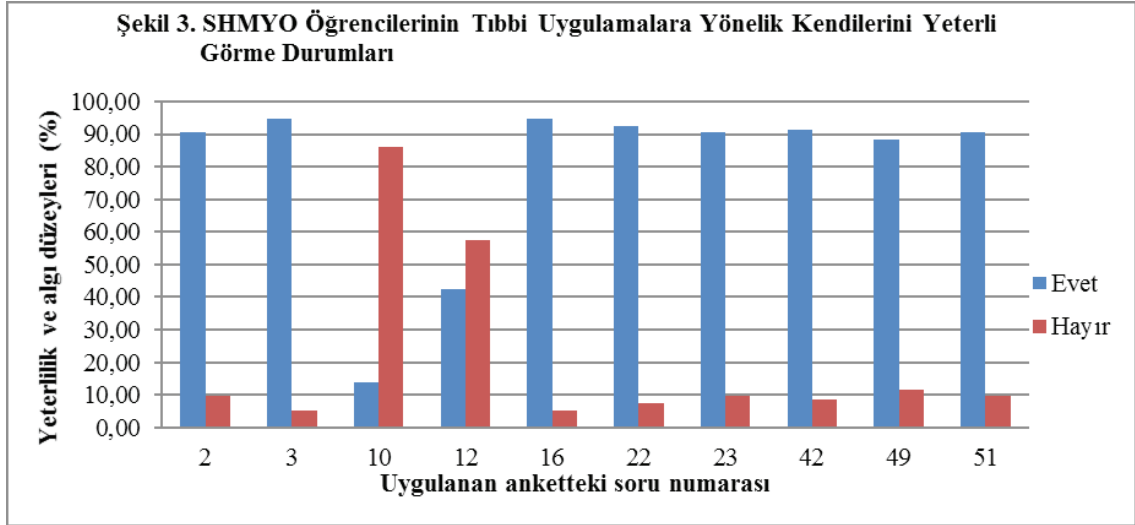
verilen cevaplar uygulama eğitiminin kişilerde yeterince davranış değişikliği oluşturmadığını göstermektedir. “**Hayvan ısırma ve sokma durumlarında turnike uygulanır**” sorusuna katılımcıların %75’i (n=71) bu davranışı bildiğini göstermiştir. %25 lik grubun ise bu işlemi bilmediği ortaya çıkmıştır. Bu bölümde sorulara verilen cevapların dağılımı Şekil 2’de gösterilmiştir.

Diğer yandan soruların, özellikle uygulama konusunda mesleki yetkinlikle ilgisi arttıkça verilen cevapların anlamlı bir şekilde olumsuz olarak oranın arttığı görülmüştür.

Anketin üçüncü bölümünde katılımcıların bazı ilk yardım uygulamalarına yönelik konularında kendilerini yeterli görüp görmedikleri değerlendirilmek amacı ile hedef guruba 13 ikili likert (Tablo 3a) 3 dördümlü likert (Tablo 3b) ölçeğinde 16 soru yöneltilmiştir. Tıbbi uygulama yardımının yapılabilmesi için ilk yardım önceliği konusundaki etkinliğini belirlemek için

sorulan “**Aşağıdakilerden hangisi ilk yardımın önceliklerindedir?**” sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde %68 (n=64) oranında hayat kurtarma olduğunu belirtmiştir. %26’sı (n=25) ise “hastayı tedavi etmek” olarak ifade etmişlerdir. %68’lik grubun ilk yardımın önceliğini bilmesine rağmen, geriye kalan kısmın doğru cevap verememesi düşündürücüdür.

Başka bir soruda ise gruba “**İç kanama şüphesi olan kişi; sırtüstü yatırılıp ayakları 30cm yukarı kaldırma “şok pozisyonu” verildikten sonra üzeri örtülür sıcak tutulur ve hemen**

tıbbi yardım istenir” alınan yanıtlarda %90,6 sı (n=85) kendini yeterli algıladığı şeklinde olumlu yönde görüş bildirmiştir (Tablo 3a).

Tablo 3a. SHMYO Öğrencilerinin bazı tıbbi uygulamalara yönelik kendilerini yeterli görme durumları (Doğru cevaplar bold ile gösterilmiştir)

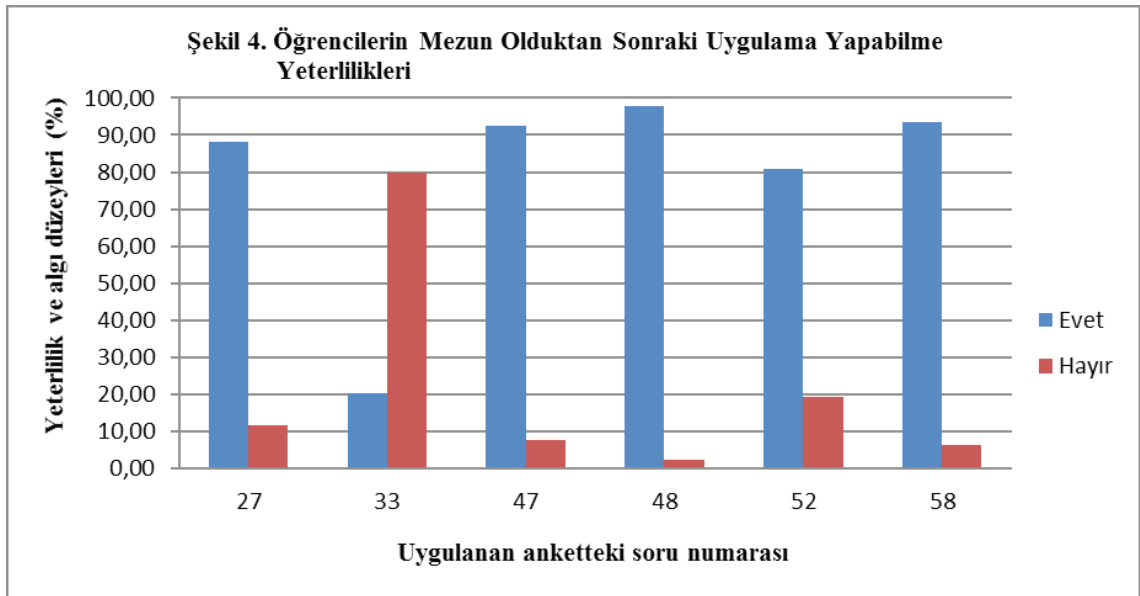
Soru No	Soru kökü	Evet		Hayır	
		n	%	n	%
2	Bilinci kapalı, solunum ve dolaşım bulguları olan kişiye tıbbi yardım gelene kadar ikincil değerlendirme sonrası koma pozisyonu verilir. Amaç solunum yollarının açıklığının sağlanmasıdır.	85	90,43	9	9,57
3	Dış kanaması olan kişiye ilk müdahalede yarasının üzerine baskı yaparak kanamayı kontrol altına alınması amaçlanır.	89	94,68	5	5,32
10	Çıkık olan eklem bulunduğu pozisyonda sabitlenmeyip yerine yerleştirilir.	13	13,83	81	86,17
12	Yanıklarda kızarıklığa ek olarak oluşan su dolu kesecikler patlatılarak pansuman yapılmalıdır.	40	42,55	54	57,45
16	Heimlich manevrası; hava yolunda yabancı cisim varlığı nedeniyle tam tıkanıklığı olan kişinin karnın üst bölgesinden geri ve yukarı baskı uygulama girişimidir.	89	94,68	5	5,32
22	Hayvan ısırıklarında kanama varsa yardım öncelikle kanamayı durdurmaya yönelik olmalıdır.	87	92,55	7	7,45
23	İç kanama şüphesi olan kişi; sırtüstü yatırılıp ayakları 30cm yukarı kaldırılarak şok pozisyonu verildikten sonra üzeri örtülerek sıcak tutulur ve hemen tıbbi yardım istenir.	85	90,43	9	9,57
42	Arı sokmalarında arının iğnesi görülüyorsa çıkartılıp o bölgeye soğuk uygulama yapılır.	86	91,49	8	8,51
49	Buruna yabancı cisim kaçmışsa çıkartılmaya çalışılmaz, sümkürebiliyorsa sümkürtülür.	83	88,30	11	11,70
51	Ateşi 38 °C üzerinde olan bebek veya çocuk giysileri çıkartılarak oda ısısı sıcaklıktaki suyla duş aldırılır	85	90,43	9	9,57

Tablo 3b. SHMYO Öğrencilerinin Bazı Tıbbi Uygulamalara Yönelik Kendilerini Yeterli Görme Durumları

Soru No	Soru kökü	n	%	n	%	n	%	n	%
32	Aşağıdakilerden hangisi İlk yardımın önceliklerindedir?	23	24,47	66	70,21	3	3,02	2	2,02
36	Aşağıdakilerden hangisi kırık olan bölgeye yapılan uygulamalardan değildir?	8	8,51	2	2,13	6	6,41	78	84,24
37	Burun kanamalarında aşağıdakilerden hangisi uygulanır?	3	3,19	3	3,19	12	13,72	76	81,35

Anketin dördüncü kısmında ise katılımcıların mezun oldukları zaman tereddütsüz uygulama yapmaları beklenen konulara yönelik bilgi düzeyini tespit etmek amacıyla farklı alanlar

ile ilgili 6'sı ikili likert (Tablo 4a ve Şekil 4) 4'ü beşli likert (Tablo 4b) toplam 10 temel soru sorulmuştur. Bu 10 soruluk bilgi testinde soruların tamamını doğru yanıtlayan olmamıştır.

Mezun olan öğrencilerin bilmesi gereken en temel konulardan biri olan Şok ile ilgili sorulan “**Kan basıncının artması (tansiyonun yükselmesi) şok belirtilerindedir**” sorusuna %20 (n=19) oranında yanlış cevap verilmesi Şok tablosunda tansiyonunun düştüğü ile ilgili kişilerin bilgilerinin yetersiz olduğunun sonucudur. Aynı zamanda da %80 oranında verilen eğitimin katılımcılar tarafından doğru algılandığını göstermektedir. Diğer bir soruda ise, katılımcıların yanık vakalarına karşı davranış biçimleri sorulmuştur; “**Yanık vakalarında olay yerinde ilk yapılması gereken işlem aşağıdakilerden hangisidir**” sorusuna %36 (n=34) oranında yanlış cevap verilmiştir. **Bu durum eğitimin %36 gibi büyük bir oranın yapılması istenen**

davranışa dönüşemediğini göstermektedir. Yine aynı konudaki 52.soruya ise verilen yanlış yanıt oranı %19 (n=18) olmuştur. Bu bölümle ilgili en çok ilgi çeken nokta ise hedef grubun, “**İlk yardımda geçen her dakika ya insan hayatının sonlanmasına ya da ömür boyu sakatlanmaların olacağı bilincinde olarak en hızlı, en soğukkanlı ve Koruma Bildirme Kurtarma(KBK) kurallarını uygulayarak hastaya müdahale edebilirim**” sorusuna % 94 (n=88) oranında olumlu yanıt verilmiştir. **Bu sonuç KBK kurallarının öğrenciler tarafından öğrenildiğinin bir göstergesidir.** Diğer sorulara verilen yanıtlarla karşılaştırıldığında yapılacak ilk yardımın kurallar içerisinde yapılması konusunda çelişkiler oluşmaktadır.

Tablo 4a. SHMYO Öğrencilerinin mezun olduktan sonra bazı tıbbi uygulamalara yönelik kendilerini yeterli görme durumları (Doğru cevap bold ile gösterilmiştir)

S.No	Soru kökü	Evet		Hayır	
		n	%	n	%
27	Solunum yolu zehirlenmelerinde kurtarıcı öncelikle kendini koruyarak kazazedeye yardım etmelidir.	83	88,30	11	11,70
33	Kan basıncının artması (tansiyonun yükselmesi) şok belirtilerindedir.	19	20,21	75	79,79
47	Kol, bacak vb. Uzun kopması varsa (amputasyon) mutlaka turnike uygulanır. Uygulama saati mutlaka yazılır.	87	92,55	7	7,45
48	Kol, bacak vb. Uzun kopmalarında (ampütasyon durumunda) kopan organ hastane uzaksa temiz bir poşete konularak buz içinde buza direk temas ettirilmeden götürülmelidir.	92	97,87	2	2,13
52	Yanıklı hasta bilinci yerindeyse ve kusması yoksa 1 litre suya 1 çay kaşığı tuz, 1 çay kaşığı karbonat karışımından içirilebilir.	76	80,85	18	19,15
58	İlkyardımda geçen her dakika ya insan hayatının sonlanmasına ya da ömür boyu sakatlanmaların olacağına bilincinde olarak en hızlı, soğukkanlı ve KBK kurallarını uygulayarak hastaya müdahale edebilirim.	88	93,62	6	6,38

33 üncü soruya verilen %79 oranındaki “hayır” yanıtı öğrencilerin bu konudaki bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ilk yardımı uygulama konusunda kendini

yeterli tanımlayanların uygulama yapma durumları kendini yetersiz olarak tanımlayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0,001).

Tablo 4b. SHMYO Öğrencilerinin Mezun Olduktan Sonra Bazı Tıbbi Uygulamalara Yönelik Kendilerini Yeterli Görme Durumları (Doğru cevap bold ile gösterilmiştir)

S.N	Soru kökü	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
34	Sindirim yoluyla alınan kimyasal madde zehirlenmelerinde aşağıdakilerden hangisi uygulanmaz?	2	2,13	4	4,26	6	6,38	82	87,23	*	0
38	Solunum yolu zehirlenmelerinde aşağıdakilerden hangisi yapılmaz?	1	1,06	76	80,85	14	14,89	3	3,19	*	0
39	Yanık vakalarında yanan kişide ilk yapılması gereken işlem aşağıdakilerden hangisidir?	3	3,19	59	62,77	10	10,64	3	3,19	19	20,21
54	Yolda giderken evde, okulda ilk yardıma ihtiyacı olan birine hiç tereddüt etmeden yardım edebilir misiniz?	79	84,04	2	2,13	13	13,83	*	0,00	*	0

4. Tartışma

Sağlık hizmetlerinin her bir kademesinde görev yapan yardımcı sağlık çalışanlarının, ilk yardım konularında etkin ve yeterli eğitimi almaları zorunluluktur. Alınan bu eğitimin yardımcı sağlık personeli tarafından etkin olarak

kullanılması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu eğitimin temel altyapısının meslek eğitimi sırasında okullarda uygulamalı ve teorik olarak verilmesi gerekmektedir.

Günlük hayatta meydana gelebilecek ve ilk yardım gerektiren kaza ve yaralanmalarda

hayatta kalma büyük oranda ilk müdahalenin erken dönemde ve doğru yapılmasına bağlıdır. Unutulmamalıdır ki, herhangi bir müdahale sırasında her kişi kendisine ne öğretildiyse onu yapar. Bu kapsamda, verilen eğitim-öğretim programını inceleyecek olursak, İlk Yardım dersinin amacı; sağlık teknikerlerine ilk yardım kapsamında karşılaşılabilecekleri yaşamı tehlikeye düşüren herhangi bir durumda müdahale edebilme becerisini kazandırmaktır.

Dersi içerik bakımından değerlendirdiğimizde; İlk Yardımın tanımı ve KBK kuralı, İlk Yardımın Hedefleri, İlk Yardımın CAB kuralı ve Temel Yaşam Desteği, hava yoluna kaçan yabancı cisimlerin çıkarılması, kanama türleri ve kanamaların durdurulması, turnike uygulama, bilinç bozukluklarında, şok ve bayılmalarda ilk yardım, yaralanma türleri ve bölgesel yaralanmalar, omurga yaralanmaları, kırık çıkık ve burkulmalarda ilkyardım, yanık türleri ve ilk yardım, zehirlenme çeşitleri ve ilk yardım, sıcak çarpması ve donmalarda ilk yardım şeklinde belirlenmiştir. Bu ders, haftada iki saat teorik ve uygulamalı olarak verilmektedir. “Amaç” ve “İçerik” bakımından incelenen dersin bir sağlık personelinde olması gereken İlk Yardım eğitiminin uygulama ile ilgili tüm davranışları kazandıracak düzeyde olduğu görülmektedir.

Seçilen evren grubunun tamamı eğitim-öğretim programı gereği çalışmamızda incelenen konuların tamamında eğitim almalarına rağmen önemli bir kısmının (%36) yanık konusunda ilk yardımın nasıl yapılacağını bilmediğini ifade etmesi dikkat çekicidir. Evren grubunun bazı öğrencilerin kendi beyanlarına göre bazı tıbbi uygulamaları hiç yapmamış olmaları ise uygulamalı eğitimin yürütülmesiyle ilgili eksiklikler olduğunu düşündürmektedir. Ayrıntılı olmayan 10 temel soru sorulan mezuniyet sonrası etkin ilk yardım uygulama konusundaki doğru yanıt sayısı ortalamasının $5,9 \pm 1,1$ olması benzer şekilde katılımcıların teorik eğitimden yeterince faydalanmadığını veya konuyla ilgilenmediklerini düşündürmektedir. Ayrıca çalışmamız yapılan diğer çalışmalar ile birlikte değerlendirildiğinde acil sağlık hizmetleri dışı personelinde öğrenim düzeyinin artması ile birlikte bilgi düzeyinin arttığı sonucu bulunmuştur. Bununla birlikte gerek teorik bilgi düzeylerinin, gerekse beceri

durumlarının yeterli olmadığı değerlendirilmiştir (4,9). Bu bulgular, öğrenci mezun olmadan önce hatırlatma eğitimiyle konuları, uygulamaların tekrarı ve mezuniyet sonrası da belirli aralıklarla hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmasının ve pratik uygulamaların periyodik olarak tekrarlanmasının önemini vurgulamaktadır.

Katılımcıların, kendilerini yeterli algılamaları ile uygulama yapmaları arasında olması beklenen ilişki birçok uygulama için bulunamamıştır. Yanık ile ilgili sorular konusunda katılımcıların kendini yeterli algılamamaları, “Aşağıdakilerden hangisi İlk yardımın önceliklerindedir” konusunda %32’si kendilerini yetersiz algılamaları, alınan eğitimin öneminin yeterince kavranmadığını göstermektedir. Öğrenilmiş teorilerde, uygulamaların sürekli yapılmamış olmasına rağmen hayati öneme haiz konularda kendilerini yeterli olarak algılamaları düşündürücüdür.

Literatür taramasında çalışmaların çoğunun farklı eğitim seviyesindeki (Lisans-Önlisans) öğrencilere yönelik olarak yapıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmalarda sonuçlara göre ilk yardım eğitimi alan almayan öğrenciler arasında belirgin farklılıklar bulunmasına rağmen, uygulama aşamalarında farklı alanlarda yetersiz olduğu görülmüştür(14-16).

Önceki yapılan çalışmalar incelendiğinde doğrudan Sağlık Meslek Yüksek Okulu ve Meslek Yüksek Okulları Sağlık programlarına yönelik bir çalışma (15) bulunmuştur. Elde edilen veriler daha önceki çalışma ile karşılaştırıldığında, benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Yetiş ve Gürbüz tarafından yapılan çalışmada (17) SHMYO öğrencilerinin ilk yardım konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri ve eğitim alma durumu, eğitimin süresi gibi faktörlerin öğrencilerin kendilerini yeterli hissetme durumunu etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca, kendini eğitim açısından yeterli hissetmeyenlerin müdahalede bulunmak istemedikleri tespitine varılmıştır. Yaşamın kurtarılması ve sakatlıkların önlenmesinde son derece önemli olan ilk yardım uygulamalarında, kişilerin çekimser davranmasının önemli oranda eğitim almama, konuya olan ilgisizlik veya yetersiz eğitim almadan kaynaklandığı belirtilmiştir.

Aynı şekilde, çalışmamızda teorik bilgi düzeylerinin ve özellikle de uygulama aşamalarının

yeterli olmadığı değerlendirilmiştir Bu bulgular, yardımcı sağlık personelinin, ilk yardım ne kadar önemli olduğunun bilincinde olarak almış oldukları teorik ve uygulama eğitiminin pekiştirilmesi amacıyla mezun olmadan önce hatırlatıcı bir eğitim olarak mezun edilmeleri mezuniyet sonrası da belirli aralıklarla hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmalarının ve pratik uygulamaların periyodik olarak tekrarlanması önemli olacağı sonucuna varılmıştır.

5. Sonuç

Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, anket uygulanan öğrenciler tarafından ilk yardım eğitimlerinin her bir programda farklı algılandığı görülmüştür. İlk yardım eğitimlerini içeren dersleri alan öğrencilerde öncelikle bu eğitimin verilmesinin bir zorunluluk olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak, bu eğitimi alan öğrencilerin uygulama konusunda endişe ve korku yaşadıkları belirlenmiştir.

Sonuç olarak, bilgi ve beceri düzeyinin yeterli olmadığı değerlendirilen grubumuz mezun olmadan ve çalışma hayatına başlamadan önce yetersiz oldukları saptanan konularda geri besleme yapılması yararlı olacaktır. Bu arada, mevcut eğitim programında sonuçlar dikkate alınarak gözden geçirilmelidir. Ayrıca, özellikle de uygulamalı eğitimlerin, kişilerin kendini yeterli olarak algılamasını sağlayacak şekilde yürütülmesi; özellikle uygulamalara ağırlık verilmesinin mezuniyet sonrasında işyeri ve dışarıda karşılaştığı kaza ve hastalık gibi durumlarda daha doğru, daha etkin, daha verimli ve ne yaptığının bilincinde olacak şekilde ilk yardım hizmeti vermesine katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- 1 Inan H. F., Kurt Z., Kubilay İ. Temel ilkyardım uygulamaları eğitim kitabı. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü İlkyardım ve Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı. Ankara (2011).
- 2 Resmi Gazete T.C. Sağlık Bakanlığı İlk Yardım Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayısı: (29429) (29.07.2015).
- 3 Altındiş S, Tok Ş, Aslan FG, Adıgöl MP. Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin

değerlendirilmesi, Sakarya Tıp Dergisi, 2018; 7(3): 125-130.

- 4 Türkan H, Serinken M, Şener S, Çınar O, Tansel A, Eroğlu M. Çeşitli meslek gruplarının erişkin temel yaşam desteği bilgi ve beceri düzeylerinin değerlendirilmesi, Türkiye Acil Tıp Dergisi, 2005; 5(3): 128-132.
- 5 Yıldırım S, Karsen H, Çadırcı D. Ev kazaları nedeniyle acil servise başvuran hastaların değerlendirilmesi, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2016; 13(1): 68-73.
- 6 Kızıl M, Üstünkarlı N, Yıldız Ş, Kurtel K, Şemin İ, Abacıoğlu YH. İlk yardım bilgilerinin doğruluğu ve ilkyardım uygulamalarına etkisinin değerlendirilmesi, Hastane Öncesi Dergisi, 2018; 3(1): 15-30.
- 7 Özçelikay G, Asil E, Işıl Ş, Tanker N, Coşkun M., Altun ML, Ören Ü. Üniversite Öğrencilerinin ilk yardım konusundaki bilgi düzeyleri üzerinde bir çalışma, Journal of Faculty of Pharmacy of Ankara University, 1996;25(2): 43-48.
- 8 Sönmez Y, Uskun E, Pehlivan A. Okul öncesi öğretmenlerinin temel ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeyleri Isparta Örneği, Türk Ped Arş, 2014; 49: 238-46.
- 9 Polat SA, Turacı G. Bir polis okulundaki öğrencilerin ilkyardım konusundaki bilgi ve tutumları, AÜTD 2003; 35:27-32.
- 10 Dinçer Ç, Atakurt Y, Şimşek I. Okulöncesi eğitimcilerinin ilk yardım bilgi düzeyleri üzerine bir araştırma, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 2000; 53(01): 31-38.
- 11 Yurumez Y, Yavuz Y, Sağlam H, Köken R, Tunay K. Evaluation of the level of knowledge of first aid and basic life support of the educators working in preschools. Academic Emergency Medicine Journal, 2007; 5(3): 17-20.
- 12 Sayın K, Sayın N, Karaman A. İlk yardım eğitiminin öğrenci üzerinde etkisi; Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu örneği, Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; 2018; 10/(40), DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041> 763 ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033;
- 13 Köklü N. (1995). Tutumların ölçülmesi ve likert tipi ölçeklerde kullanılan seçenekler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 28 (2):(81-93)
- 14 Galip U, Küçük U, Torpuş K. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım bilgi düzeyleri ve tutumlarının belirlenmesi, Hastane Öncesi Dergisi, 2017; 2(2): 67-77.

- 15 Temel E,Şahin B,Gezer N,Çam R, üniversite öğrencilerinin temel ilkyardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeyleri. Hemşirelik Bilimi Dergisi 2018 1(3) 34–38.
- 16 Duman NB, Koçak C, Sözen C. Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2013; 6(1): 57-70.
- 17 Yetiş G,Gürbüz P; Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, ISSN: 2147-7892, Cilt 6, Sayı 2 (2018)64-76.

